

Laveren naar SEPA: de overgang naar Europese betaalmiddelen in Nederland

Vanaf 28 januari 2008 zullen consumenten en bedrijven Europees kunnen gaan betalen. Op die datum komen banken in het hele eurogebied met een uniforme Europese overschrijving. Bedrijven en consumenten zullen met deze overschrijving zowel in het binnenland als naar andere landen in het eurogebied kunnen betalen. In de komende jaren zullen ook de huidige pinpassen en de incasso's op basis van een machtiging, overgaan op Europese standaarden. De binnenlandse betaalmiddelen zullen uiteindelijk verdwijnen. Volgens de huidige planning zal de overgang in Nederland geleidelijk plaatsvinden, in overleg tussen banken en gebruikers. Zo kan de tijd worden genomen om te bereiken dat de overgang een marktgedreven proces is met vermijding van onwenselijke effecten op prijzen en kwaliteit van de dienstverlening.

SEPA van start

De uniforme Europese betaalruimte, ofwel SEPA (Single Euro Payments Area), gaat na een jarenlange voorbereiding in januari 2008 daadwerkelijk van start. Om praktische redenen is de datum waarop de Europese overschrijving als eerste betaalmiddel volgens de nieuwe Europese standaarden beschikbaar komt niet vastgesteld op 1, maar op 28 januari. Het is de eerste stap in een proces dat uiteindelijk moet leiden tot een situatie waarin het voor consumenten en bedrijven niet meer uitmaakt of ze een betaling in hun eigen land of naar een ander land in het eurogebied doen. SEPA moet een concurrerende markt op Europees niveau bieden waar banken en transactieverwerkers schaalvoordelen kunnen realiseren. Behalve voor de girale overschrijving hebben de banken ook een Europese standaard ontwikkeld voor de incasso op basis van een machtiging. Omdat het hiervoor benodigde uniforme Europese juridische kader pas eind 2009 tot stand zal zijn gebracht, zal introductie van de Europese incasso eveneens pas over twee jaar plaatsvinden. Betalingen met de pinpas zijn nu al over de grens mogelijk via systemen van bijvoorbeeld MasterCard (Maestro) en VISA. In de komende jaren zullen de betaalmogelijkheden met de pinpas in het Eurogebied verder worden verruimd, en zullen de passen worden voorzien van chiptechnologie volgens een nieuwe standaard. Daarbij zullen puur nationaal werkende systemen (zoals het huidige Nederlandse PIN) uiteindelijk verdwijnen.

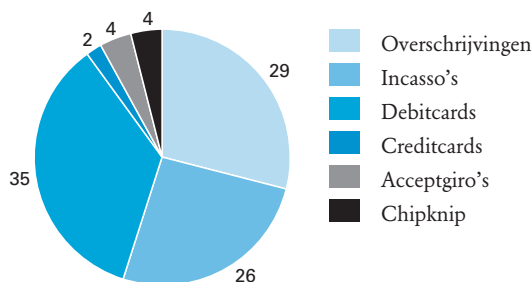
Het Nederlandse migratieplan

De banken hebben de standaarden voor SEPA in Europees overleg tot stand gebracht. De implementatie en migratie zijn vooral nationaal georganiseerd, al vindt er uiteraard op Europees niveau wel afstemming plaats. Deze opzet is gekozen omdat er zowel qua institutionele opzet als qua betaalgewoonten grote verschillen zijn tussen de lidstaten. In Nederland zal 92% van het huidige binnenlandse betalingsverkeer (overschrijving, incasso en betaalpassen) vervangen worden door Europese alternatieven (zie grafiek 1 en 2). Op de overige betalingen heeft SEPA voorlopig geen invloed.¹

Gedurende een overgangperiode bestaan de oude nationale en de nieuwe Europese betaalmiddelen naast elkaar. Dit leidt echter tot dubbele kosten en het is daarom van belang dat deze 'duale fase' zo kort mogelijk is. Wanneer de duale fase beëindigd wordt, is op dit moment voor Nederland nog niet te zeggen. De snel-

Grafiek 1 Bestaande betaalmix in Nederlandse betalingsverkeer

In procenten

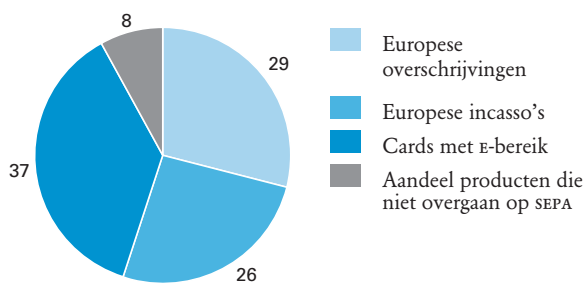

Bron: Migratieplan.

heid van de vervanging van bestaande nationale betaalmiddelen door SEPA-alternatieven hangt in hoge mate af van de gebruikers die overtuigd moeten zijn van het voordeel van de overstap. Gebruikers mogen niet gedwongen worden over te stappen naar een duurdere of slechtere dienstverlening en daarom mag bestaande dienstverlening niet voortijdig beëindigd worden. Deze zorg is voor een deel ondervangen door op dit moment nog geen datum vast te stellen voor het uitfasen van bestaande Nederlandse betaalmiddelen. Dit gebeurt pas in 2009 in overleg met alle belanghebbenden. Bij het vaststellen van de einddata zal ook rekening worden gehouden met een normaal te achten natuurlijke investeringscyclus bij bedrijven van 3 tot 5 jaar.

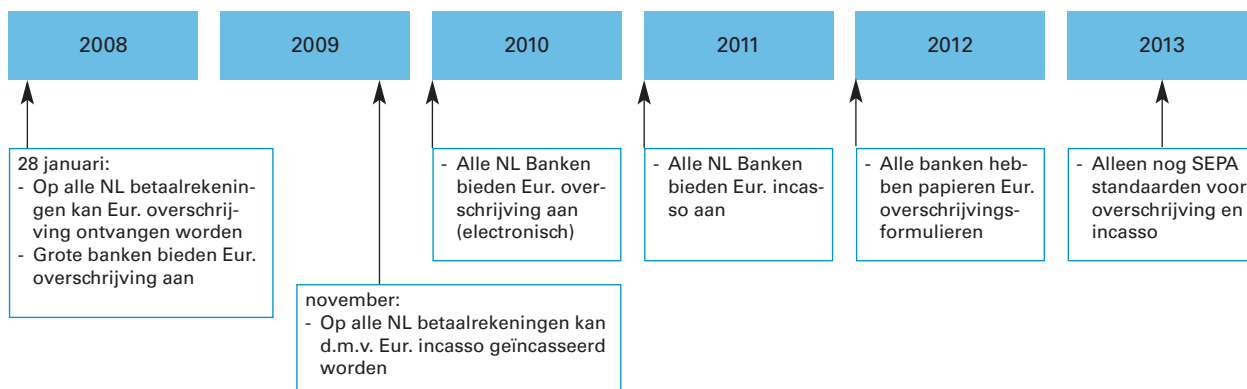
Grafiek 2 Substitutie van bestaande betaalmiddelen door SEPA-alternatieven

In procenten

Bron: Migratieplan.

Figuur 1 Migratie SEPA (Overschrijving en Incasso):

Migratie per betaalmiddel

Europese overschrijving

Vanaf 28 januari 2008 en verder kunnen op alle Nederlandse betaalrekeningen betalingen worden ontvangen die zijn gedaan met de Europese overschrijving, gebaseerd op de nieuwe Europese standaard (zie figuur 1). Klanten van de grootste Nederlandse banken zullen vanaf die datum ook kunnen betalen met de Europese overschrijving, die zowel voor binnenlandse betalingen als betalingen naar andere landen in het Eurogebied geldt. De overige Nederlandse banken zullen dit in de loop van 2008 mogelijk gaan maken voor hun klanten. De Europese overschrijving stelt eisen aan de informatie-uitwisseling tussen banken, waarbij voor de klant vooral het verplichte gebruik van het International Bank Account Number (IBAN) en de Bank Identifier Code (BIC) relevant zijn. IBAN en BIC maken het mogelijk betalingen volledig automatisch te verwerken en dat versnelt de verwerking en verlaagt kosten van de banken. Het IBAN bestaat uit het huidige binnenlandse rekeningnummer voorafgegaan door codes om het land en de bank van de betaalrekening te identificeren. De huidige bankrekeningnummers zullen door IBANs worden vervangen. In het Maatschappelijk Overleg Betalingsverkeer (MOB) hebben consumentenvertegenwoordigers aangegeven dat ze het wenselijk vinden dat deze overgang zo gemakkelijk mogelijk wordt gemaakt. Dit zou bijvoorbeeld kunnen door conversie van nationale rekeningnummers naar IBAN automatisch te laten plaatsvinden.

Voor consumenten zullen alle Nederlandse banken uiterlijk eind 2011 een papieren formulier voor de Europese overschrijving beschikbaar hebben, ter vervanging van het huidige. In de komende tijd zullen de

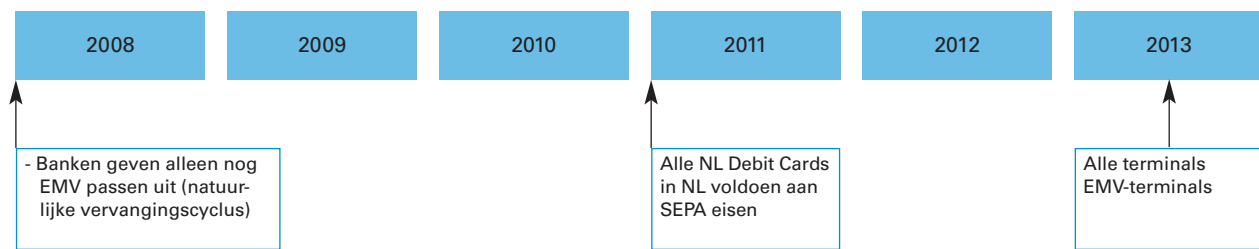
banken de Europese overschrijving gaan inbouwen in hun systemen voor internetbankieren. Grotere bedrijven maken gebruik van systemen die een efficiënte informatie-uitwisseling met de bank en de transactie-verwerker mogelijk maken. Uit oogpunt van kosten is deze automatische verwerking van groot belang. Op dit moment is de dienstverlening in Nederland op dit vlak hoogontwikkeld. Dit zal zo moeten blijven als wordt overgegaan op de SEPA standaarden. Als Europese afspraken over een standaard voor het verkeer tussen bedrijf en bank niet tijdig worden gemaakt, dan zal in Nederland voorlopig een binnenlandse oplossing worden ontwikkeld om de dienstverlening op peil te houden. Vertegenwoordigers van de grotere Nederlandse bedrijven hebben in het MOB aangedrongen op het zo snel mogelijk beschikbaar komen van een Europese standaard.

Europese incasso

De invoering van de Europese incasso zal op zijn vroegst eind 2009 plaatsvinden. Het incasseren van gelden op basis van een door de consument afgegeven machtiging vergt een helder juridisch kader. De regelgeving op dit gebied verschilt nu per land. Pas in november 2009 zullen deze verschillen door harmonisatie van nationale regelgeving zijn opgeheven. Dan kunnen incassanten gebruik maken van de Europese incasso en kunnen particulieren een machtiging afgeven aan een buitenlandse leverancier.

Vanwege het grotere bereik zijn waarborgen tegen misbruik van de Europese incasso van groot belang. Ook incassanten uit andere landen krijgen straks de mogelijkheid Nederlandse rekeningen te debiteren. Debiteuren moeten zeker weten dat ze hun geld terug kunnen krijgen als een incassant in een ander land ten

Figuur 2 Migratie SEPA (Cards):

onrechte van hun rekening incasseert. De veiligheid van de Europese incasso verbeteren, kan door het terugstorten van ten onrechte geïncasseerde gelden goed te regelen, zoals in Nederland gebruikelijk is. Ook kan door de bank van de debiteur enige controle plaatsvinden of er een machtiging is gegeven. Zowel door consumenten als ondernemersorganisaties is voor dit punt aandacht gevraagd.

Incassanten vrezen een enorme administratieve rompslomp als alle machtigingen opnieuw moeten worden afgegeven bij de overgang naar de Europese incasso. Nederlandse banken willen daarom zoveel mogelijk de bestaande machtigingen gebruiken voor de Europese incasso, maar of dit juridisch mogelijk en wenselijk is, moet nog worden onderzocht. Dit zal er onder meer van afhangen hoeveel er nu daadwerkelijk verandert in de productvoorwaarden voor de consument. Deze moeten nog worden opgesteld.

Pinbetalingen

Betaalpassen die na 1 januari 2008 worden uitgegeven zullen voorzien zijn van een chip (volgens de wereldwijde standaard EMV). De chip vervangt op termijn de magneetstrip achter op de pas, omdat de gegevens van de chip veel minder gemakkelijk zijn te kopiëren en daarmee pinnen veiliger wordt. De migratie naar de chip is overigens onafhankelijk van SEPA gepland en vindt ook plaats in landen die geen onderdeel uitmaken van SEPA. Ook de betaalterminals in de winkels moeten worden vervangen door nieuwe apparaten die de chips op de nieuwe passen kunnen lezen. De vervanging van terminals is al begonnen, en zal duren tot 2013 (zie figuur 2) Op de oudere terminals zullen tot die tijd pinbetalingen nog met de magneetstrip gedaan kunnen worden, zoals consumenten dat nu gewend zijn.

Voor SEPA is het streven dat consumenten overal binnen het eurogebied met hun betaalpassen terecht kunnen. Nu accepteren winkeliers nog dikwijls alleen de eigen nationale betaalpassen. Voor zover ze andere

betaalpassen accepteren betreft dat de internationale systemen van Mastercard (Maestro) en VISA. Het hantieren van twee systemen naast elkaar (voor de meeste Nederlandse bankpassen zijn dat PIN voor binnenlands gebruik en Maestro voor betalingen in het buitenland) brengt extra kosten met zich mee. De verwachting is dan ook dat het Nederlandse PIN-systeem, waarmee veruit de meeste kaartbetalingen worden gedaan in Nederland, op termijn zal verdwijnen en vervangen zal worden door Europese of internationale systemen. Het PIN-systeem is efficiënt en heeft lage beheerskosten, en kent dan ook internationaal vergeleken zeer lage tarieven. Nederlandse winkeliers vrezen dat SEPA ertoe zal leiden dat het accepteren van pinbetalingen duurder wordt. De Nederlandse banken hebben zich ertoe verplicht om te streven naar een hoge acceptatie van betaalpassen (van systemen die op de lange termijn in SEPA gebruikt worden). Bovendien staan tegenover de mogelijk relatief hoge beheerskosten van internationale merken als Mastercard/Maestro en VISA in potentie lagere kosten van de transactieverwerking door schaalvergroting. Zeker op de kortere termijn lijkt het daarom niet logisch dat banken hoge prijzen zullen gaan rekenen aan toonbankinstellingen wanneer ze overgaan op een internationaal systeem. Maar prijsstelling is een commerciële aangelegenheid van individuele banken, en dat betekent dat deze zorg op dit moment niet kan worden weggenomen.

Conclusie

Banken zullen in concurrentie de nieuwe Europese betaalmiddelen aanbieden op basis van Europese standaarden om zo een Europese markt voor betalingsverkeer vorm te geven. De voorziene veranderingen als gevolg van de migratie naar SEPA zijn voor consumenten beperkt. Vooral het gebruik van IBAN zal merkbaar zijn. Bedrijven zullen met meer veranderingen worden

geconfronteerd, omdat de nieuwe standaarden invloed zullen hebben op hun administratieve processen. De zorgen van winkeliers met betrekking tot de prijsontwikkeling van het accepteren van pinbetalingen zijn op dit moment niet geheel weg te nemen. Het terugkerende 'probleem' van het Nederlandse betalingsverkeer is dat internationaal vergeleken de efficiency hoog is, het dienstverleningsniveau en toegankelijkheid goed en het prijsniveau relatief laag. Om de overgang naar SEPA soepel te laten verlopen, moeten de bestaande efficiency, veiligheid en toegankelijkheid van het Nederlandse betalingsverkeer gehandhaafd blijven. Uit kosten oogpunt is het streven om de overgang zo snel mogelijk te laten plaatsvinden. Tegelijkertijd zal de overgang zo langzaam als maatschappelijk wenselijk moeten plaatsvinden. Daarom worden pas in 2009 in overleg met alle belanghebbenden einddata vastgesteld voor de bestaande nationale betaalmiddelen. Dit betekent dat Nederland behoedzaam zal laveren naar SEPA.

¹ Om de aanstaande veranderingen zoveel mogelijk voor Nederlandse consumenten, bedrijven en overheden inzichtelijk te maken hebben de Nederlandse banken, Currence (de beheerder van de collectieve Nederlandse betaalproducten) en de Nederlandsche Bank gezamenlijk een nationaal migratieplan opgesteld. Het Maatschappelijk Overleg Betalingsverkeer heeft, behoudens enkele zorgpunten, in positieve zin kennis genomen van het SEPA-transitieplan en wacht verdere uitwerking af. Het Nederlandse migratieplan en de zorgpunten zijn te vinden op de DNB website www.dnb.nl onder Betalingsverkeer/SEPA.